

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2023

- 1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
- 2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
- 3 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö
- 4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2024

- 5 Strategian painopisteet ja linjaukset
- 6 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 7 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

- 8 Suunnitelman laatijat
- 9 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

TIIVISTELMÄ

Ristijärvi - Sisukkaasti uudistuva kasvupitäjä

Ristijärven kunnan merkittävämpiä ponnistuksia vuonna 2022 oli muun muassa kunnanvaltuuston hyväksymä uusi kuntastrategia vuosille 2022 - 2026 Kesellä Kainuuta - Sisukkaasti uudistuva kasvupitäjä. Strategiassa määritellyt tavoitteet ohjaavat niin luottamushenkilöiden päätöksiä kuin viranhaltioden valmistelua ja kunnan toimijoita.

Toimintaa ohjaavat arvot ovat yhteisöllisyys, luonnonläheisyys ja sinnikkyys. Vuosittain tehdään erilaisia painotuksia, jotta määritellyt tavoitteet pystytään saavuttamaan ja edistämään näin ollen kuntalaisten hyvinvointia sekä terveyttä.

Vuoden 2023 hyvinvointikyselyssä ristijärveläiset kokivat pääosin itsensä onnelliseksi ja hyvinvoivaksi. Asuinalueen turvallisuuteen oltiin jopa erittäin tyytyväisiä. Tämän hetkiseen palvelutarjontaan oltiin melko tyytyväisiä ja toivottiin, että vähintään samantasoiset palvelut Ristijärvellä säilyisivät tulevaisuudessakin niin terveydenhuoltopalveluissa kuin muissakin päivittäisissä palveluissa (liikunta-, kulttuuri- ja harrastusmahdollisuudet). Luonto- ja lähiliikuntapaikat koettiin erittäin tärkeiksi kaikkien ikäryhmien keskuudessa kuin myös Virtaalan tarjoamat liikuntapalvelut.

Kansalaisopiston tarjoamat harrastusmahdollisuudet ovat jopa elintärkeitä hyvinvoinninlähteitä pienellä paikkakunnalla, jossa yrittäjäpohjaisia palveluita on niukasti tarjolla.

Seura ja yhdistystoiminta on vireää ja monipuolista ottaen huomioon Ristijärven asukasmäärän. Lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja toimintoja järjestävät useat järjestöt kuten 4H-yhdistys, MLL, RiVaRy, Pyry ja seurakunta. Näiden merkitys hyvinvoinnin tukemisessa on erittäin suuri usealle kohderyhmään kuuluvalla kuntalaiselle. Lisäksi Kirkonkylän kyläyhdistys, Eläkeliiton Ristijärven yhdistys, Ristijärven Martat sekä useat muut kyläyhdistykset järjestävät kuntalaisille mielekästä ja hyvinvointia lisääviä tapahtumia ja kokoontumisia.

Vaikka ristijärveläisten hyvinvointi ja terveys näyttää kuntalaisten vastausten valossa hyvinkin positiiviselta, niin kuilu hyvinvoivien ja huonostivoivien välillä kasvaa. Jatkossa meidän on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota eri ikäryhmien ennaltaehkäisevien mielenterveys- ja päihdepalveluiden saavutettavuuteen sekä otettava aktiiviseen käyttöön TOKI-hankeessa koottu käsikirja lapsen tuen malli Kainuussa. Kuntalaisten ravitsemusterveyden edistäminen on myös tärkeä osa ylipainon ennaltaehkäisyssä ja liikunta auttaa kokonaisvaltaisesti niin fyysisen kuin psyykkisen hyvinvoinnin edistämässä. Näihin asioihin tulemme jatkossa kiinnittämään entistä enemmän huomiota Ristijärven ehkäisevän päihdetyön ja hyvinvointityöryhmän hyvinvointisuunnitelmien tavoitteiden ja toimenpiteiden laatimisessa.

JOHDANTO

Kunnan perustehtävänä on kuntalain 1 § mukaan edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä sekä vahvistaa osallisuutta. Kunnan tulee myös nimetä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahot, asettaa strategisessa suunnittelussa tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet sekä arvioida ja ottaa huomioon päätöksien vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Hyvinvointia ja terveyttä edistetään kaikilla kunnan toimialoilla ja se parantaa kuntalaisten elämänlaatua, lisää työllisyyttä ja tuottavuutta sekä hillitsee sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvamista.

Terveydenhuoltolaki velvoittaa kuntia raportoimaan valtuustolle kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä alueittain ja väestöryhmittäin joka vuosi. Kunnan tulee myös edistää järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tukee kuntia ja hyvinvointialueita terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tuottamalla tietoa väestön hyvinvoinnista ja terveydestä, terveyden edistämisen hyvistä käytännöistä, menetelmistä ja työvälineistä. THL ohjaa kuntia ja hyvinvointialueita hyödyntämään muun muassa seuraavia kansallisia tietolähteitä: TEAvisari, SOTKANet ja kouluterveyskyselyt.

Terveyden edistämällä tarkoitetaan yksilöön, väestöön, yhteisöihin ja elinympäristöön kohdistuvaa toimintaa. Sen tavoitteena on terveyden, työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen sekä terveyden taustatekijöihin vaikuttaminen, sairauksien, tapaturmien ja muiden terveysongelmien ehkäiseminen ja mielenterveyden vahvistaminen sekä väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen ja voimavarojen suunnitelmallinen kohdentaminen terveyttä edistävällä tavalla. (<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>)

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tekeminen perustuu lakiin (Sote-järjestämislaki 6.§). Hyvinvointikertomus kuvaa kunnan toteuttamaa hyvinvointipolitiikkaa, kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä arvioi toteutunutta toimintaa ja hyvinvoinnin edistämiseen käytettyjen voimavarojen ja tarpeiden välistä suhdetta. Lisäksi siinä käsitellään terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden muutoksia, palvelujärjestelmän toimivuutta ja kykyä vastata hyvinvointitarpeisiin sekä ehkäisevän päihdetyön vaikutuksia kustannuksiin ja kunnan elinvoimaan. Hyvinvointikertomus toimii valmistelijoiden työvälineenä hyvinvointitiedon kokoamisessa, raportoinnissa ja seurannassa sekä resursoinnin suunnittelussa. Luottamushenkilöille se toimii päätöksenteon työvälineenä. Hyvinvointikertomuksen laatimisessa on käytetty sähköistä hyvinvointikertomuksen indikaattoriaineistoa. Tämän lisäksi tietoa on kerätty kunnan omasta hyvinvointikyselystä ja kouluterveyskyselystä. Hyvinvoinnin kuvaamisessa on huomioitu yhteiset keskustelut viranhaltijoiden, työntekijöiden, yhteistyökumppaneiden ja asukkaiden kanssa. Tietoa on kerätty ikäryhmittäin ja aihealueittain. Lopullinen pohdinta on yhteenveto keskeisimmistä johtopäätöksistä ja painopistealueista. Tähän hyvinvointikertomukseen sisältyy myös lakisääteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.

Hyvinvointisuunnitelma on myös osa kunnan strategista johtamista. Sen avulla johdetaan, ohjataan sekä kehitetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä. Suunnitelman avulla varmistetaan toiminnan tavoitteellisuus, pitkäjänteisyys ja yhteistyö eri toimijoiden välillä. Hyvinvointisuunnitelma laaditaan valtuustokausittain ja sen lähtökohtana ovat kuntastrategia sekä tilasto- ja tutkimustietoon perustuva analyysi kuntalaitoksen terveydestä, hyvinvoinnista ja arjen turvallisuudesta. Hyvinvointisuunnitelma on yksi työkalu, jonka avulla pyritään kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja sekä vaikuttamaan kuntalaisten elämänlaadun parantumiseen. Yksilön fyysinen toimintakyky, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi sekä elinympäristön terveellisyys ja toimivuus ovat tärkeitä lähtökohtia hyvinvointisuunnitelmia laadittaessa.

Hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan kannattaa liittää myös suunnitelmat, jotka liittyvät osallisuuteen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen, turvallisuuteen sekä kulttuuriin.

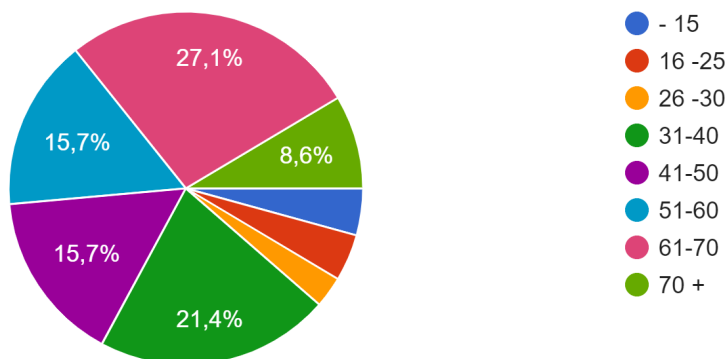
Vuoden 2023 alusta valtio ottaa kunnille käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan eli HYTE-kertoimen. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoitusosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyte-työn mukaan.

Ristijärven kunnan hyte-työryhmässä ovat mukana kunnan johtoryhmä, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvoston, lasten- ja nuorten parlamentin sekä vanhempainyhdistyksen edustajat, rehtori/sivistyspäällikkö, kansanterveyshoitaja, neuvolan työntekijä sekä vapaa-ajanohjaaja.

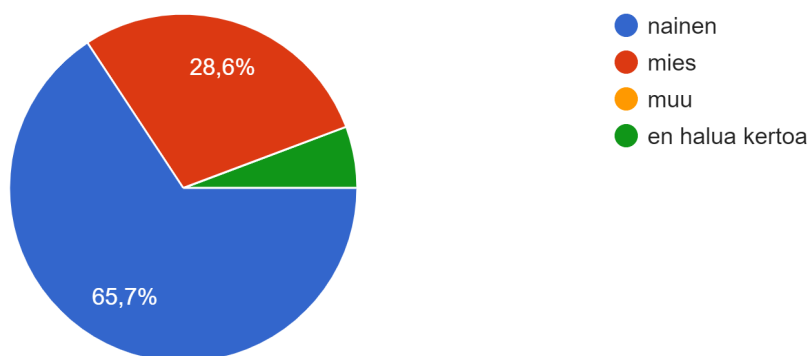
OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2023

Hyvinvointikyselyyn, joka toteutettiin maaliskuussa 2023 saatiin yhteensä 108 vastausta. Alle on koottu yhteenveto vastauksista.

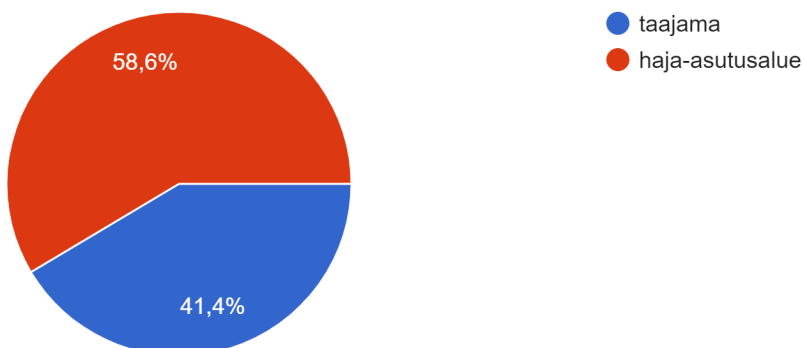
Vastaajien ikäjakauma

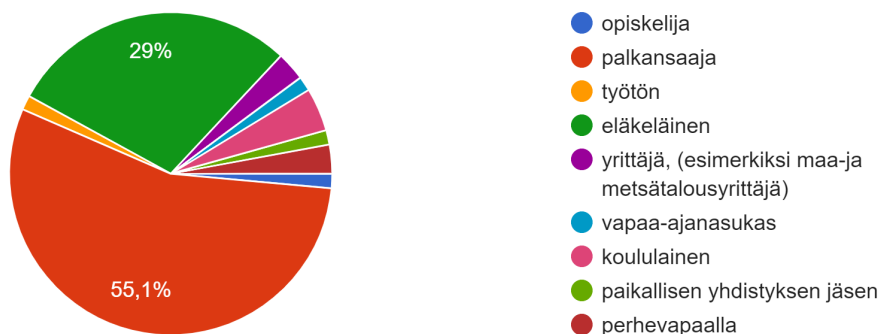
Vastaajien sukupuoli

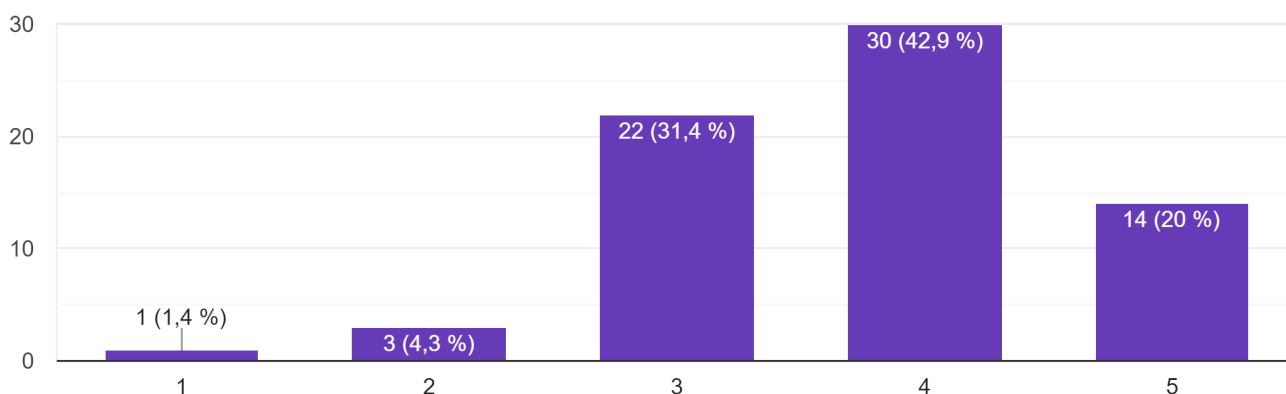
Asuinpaikka

Elämäntilanne

Kokemus omasta terveydentilasta asteikolla 1 - 5 (1 = huono, 5 = erittäin hyvä)

Hyvinvointikyselyn (2023) mukaan asukkaiden hyvinvointia lisäävät hyvä terveys, perhe ja ystävät, luonto, monipuoliset harrastusmahdollisuudet, liikunta, terveydenhuoltopalvelut, kirjasto, kansalaisopiston ja Virtaalan palvelut. Nämä nousivat esille suurimmassa osassa vastauksista.

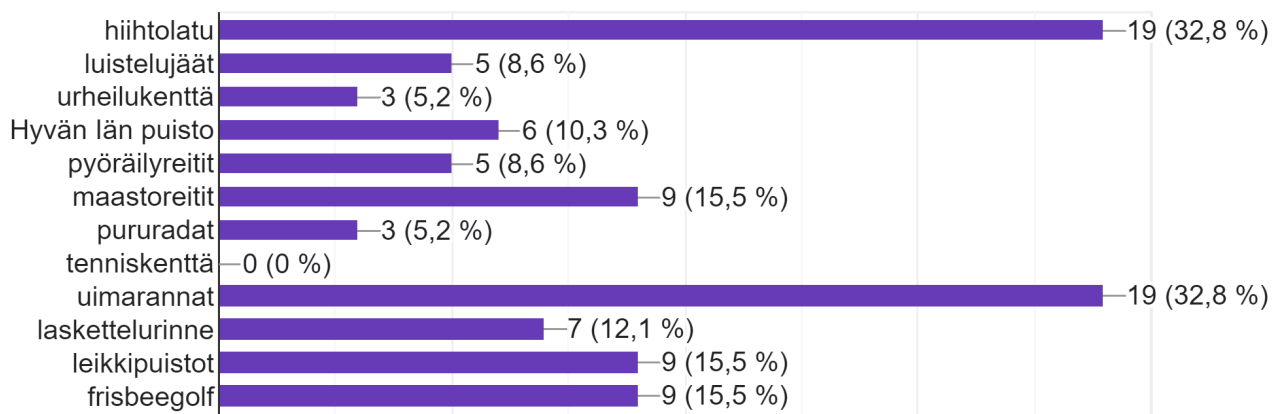
Hyvinvointia heikensivät yleisesti ottaen omat tai läheisten ihmisten sairaudet, kiire ja stressi, vähäinen vapaa-aika, ihmissuhteet ja yksinäisyys, terveyspalvelujen saatavuus sekä yleisesti ottaen hintojen nousu.

Kuntalaiset kokivat pääsääntöisesti itsensä onnellisiksi ja onnellisuutta lisäsivät riittävän hyvä terveys, perhe ja ystävät, luonto, liikunta, harrastusmahdollisuudet, mielekäs työ, turvallinen asuinympäristö sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelut sekä asiointipalvelut.

Ristijärveläisille tärkeitä ja hyvinvointia lisääviä palveluita ovat Virtaalan, kirjaston ja kansalaisopiston palvelut, hiihtoladut ja ulkoilumaastot, terveydenhuoltopalvelut, päivittäistavarakaupat ja Saukkovaara.

Paikallisia sisäliikuntapalveluita kertoi käyttävänsä vähän yli puolet vastaajista. Kuntosalia ja monitoimiallasta vastaajat kertoivat käyttävänsä eniten. Sisäliikuntasalin ja ohjatun ryhmäliikunnan käyttäjiä oli myös melko paljon. Asukkaat käyttivät sisäliikuntapalveluita yleensä 1 - 3 kertaa viikossa.

Kuntalaisten käyttämät ulkoliikuntapaikat:

Ristijärveläiset kaipaavat liikuntapalveluihin liittyen helppoa, senioreille sopivaa hiihtolatuja, retkeilyreittien ja maastopyöräreittien parempaa kunnossapitoa, kevyen liikenteen väylää Pirtiltä Möttölänniemientien risteykseen saakka, lisää erilaisia ryhmäliikuntapalveluita (kestävyyskuntoliikuntaa, lihaskuntaa, vesijumppaa, joogaa ja rentoutusta), kuntoportaita, monipuolisempaa kuntosalia ja lisää frisbeegolfratoja.

Omalle ikäluokalle tarpeellisia hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita vastattiin olevan riittävät perus- ja terveydenhuoltopalvelut, monipuoliset liikunta- kulttuuri ja harrastusmahdollisuudet, yhteiset kokoontumiset/kerhot ja ryhmäliikunnat, lasten ja vanhempien liikuntapalvelut samaan aikaan (mahdollistaa vanhemman osallistumisen paremmin).

Asuinalueen turvallisuuteen oliitin pääsääntöisesti tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Yhteenveto Kainuun alueen hyvinvointikertomuksesta

Positiiviset tulokset:

- Kunta seuraa lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta säännöllisesti omilla kouluterveyskyselyillä. Pienen otoskoon vuoksi Ristijärven kouluterveyskyselyn tietoja ei ole saatavilla muista tietolähteistä (sotkanet ja teaviisari).
- Kunnanhallituksessa ja -valtuustossa on käsitelty paikallinen turvallisuussuunnitelma ja päätetty sen toimenpiteistä.
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Ristijärvellä toimeentulotukea on pitkäaikaisesti saanut 0,9 %, lukema on pienempi kuin Kainuun kunnissa keskimäärin (1,7 %). Koko maan lukuun (2,7 %) verrattuna Kainuun kuntien tulokset ovat parempia.
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä. Ristijärven tulokset (104,3 hoitajaksoa) ovat Kainuun kuntien (312,1 hoitajaksoa) keskiarvoon verrattuna huomattavasti paremmat, Ristijärvellä on pienin tulos kaikista Kainuun kunnista. Koko maan keskiarvoon (342,7 hoitajaksoa) verrattuna Kainuun tulokset ovat parempia.
- Kunnassa toimii lasten- ja nuorten parlamentti.

Huolestuttavat tulokset:

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Ristijärven tulos (7,3 %) on sama kuin koko maan tulos, Kainuun kuntien keskiarvoon (5,8 %) verrattuna lukema on korkeampi.
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Ristijärven tulos on 12,5 %, joka on suurempi kuin Kainuun kuntien keskiarvo (9,9 %). Koko maan tulos on 6,3 %, kaikkien Kainuun kuntien tulokset ovat sitä huonompia.
- Lastenneuvolan erityisen tuen tarpeen mukaiset käynnit sekä yksilöllisen tarpeen mukaiset terveystarkastukset /1 000 vastaavan ikäistä asukasta kohden ovat enemmän kuin alueella tai koko maassa.

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

Tulot

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

Valtionosuudet, % nettokustannuksista

Vuosikate, euroa / asukas

Vuosikate, % poistoista

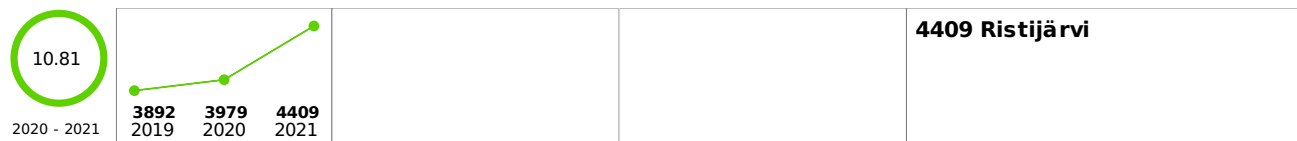
Lainakanta 31.12., euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Verotulot, euroa / asukas

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori

Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

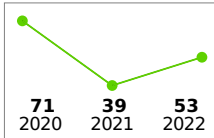
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

2021 - 2022

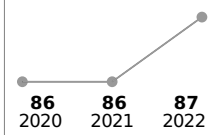

53 Ristijärvi

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

2021 - 2022

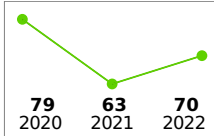

87 Ristijärvi

HYTE-kerroin, 0 - 100

2021 - 2022

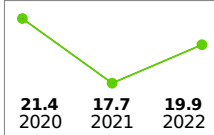

70 Ristijärvi

HYTE-kerroin euroa / asukas

2021 - 2022

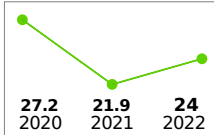

19.9 Ristijärvi

HYTE-kerroin, 1 000 euroa

2021 - 2022

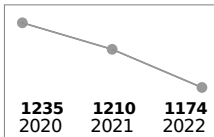
24 Ristijärvi

Väestö

Väestö 31.12.

2021 - 2022

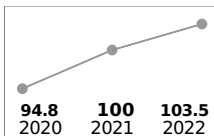

1174 Ristijärvi

Huoltosuhde, demografinen

2021 - 2022

103.5 Ristijärvi

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

Lapsiperheet, % perheistä

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

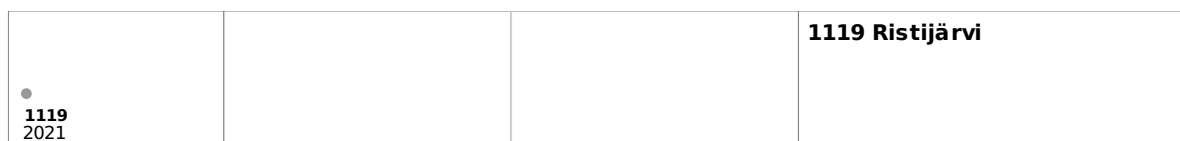
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustasomittain

Väestöennuste 2030 (laskettu 2021)

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

Elinvoima

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

Työlliset, % väestöstä

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA - Yhteenveto**TALOUS**

Ristijärven kunnan tulorahoitus perustuu pääasiassa verotuloihin ja valtionosuuksiin. Verotulojen leikkaukset ja valtionosuuksien pienentyminen näkyvät heti kunnan taloudessa. Vuodelta 2022 Ristijärven kunta teki toisen peräkkäisen ylijäämäisen tuloksen. Toimintavuoden ylijäämä oli 437 097 euroa. Sen lisäksi, että valtionosuudet ja kunnan verotulot kasvoivat, myös kunnan omassa toiminnassa saatiin aikaan säästöjä. Investoinnit on pidetty pieninä ja vain välttämättömät investoinnit toteutettu, jotta kunnan talous kohenisi. Osaltaan hyvään tulokseen vaikutti myös Kainuun soten lopettamiseen liittyvät kertaluontiset erät.

Taseen ylijäämä auttaa kuntaa selviytymään tulevien vuosien haasteista. Oma toimintaa on edelleen sopeutettava ja yhteistyötä lisättävä muiden kuntien kanssa. Kiinteistöveron tuoton kehitys on jatkossa merkittävässä osassa kuntien taloudessa. Mutta mikäli verotulot ja valtionosuudet säilyvät nykyisellä tasolla, niin Ristijärven kunnan talous näyttää valoisalta.

ELINKEINOTOIMI

Kunnan elinkeinotoimen tavoitteena on yrittäjyyden tukeminen, uusien yritysten syntyminen ja yritysten sukupolvenvaihdokset, sekä maaseudun pk-yrityksien ja hankkeiden etsiminen. Kunnan elinkeinotoimi toimii linkkinä yrittäjien ja elinkeinon kehittäjien välillä, tavoitteena myönteisen yritysilmapiirin luominen.

Kunnan yrityskanta on vähäinen ja yritykset ovat pääosin pieniä yhden tai kahden hengen yrityksiä. Kunta avustaa yrityksiä rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämisessä sekä tukee yrittäjien koulutus- ja markkinointiosaamista.

Hanketoiminnan kautta kunta mahdollistaa yrittäjille mukaantulon hankkeisiin matalalla kynnyksellä. Samoin kunta auttaa yhdistyksiä hankkeiden suunnittelussa, hakemisessa ja läpiviemisessä. Erilaisten tilaisuuksien järjestäminen auttaa yrityksiä saamaan uusinta tietoa ja verkostoitumaan toistensa kanssa.

HYTE-KERROIN

Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien valtionrahoituksen perusteeksi otetaan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin eli HYTE-kerroin. Vuoden 2023 alusta hyte-kertoimen mukainen summa jaetaan hyvinvointialueille asukasluvun mukaan. Toimintaa ja tuloksia väestötasolla kuvaavat indikaattorit huomioidaan ensimmäisen kerran vuoden 2026 rahoituksen jaossa. (Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021)

HYTE-kertoimen tarkoituksena on kannustaa ja tukea hyvinvointialueita toteuttamaan monipuolisia ja suunnitelmallisia toimia, jotka kohdistuisivat erityisesti: kansansairauksien ehkäisyyn, ikääntyvän väestön toimintakyvyn edistämiseen ja tapaturmien vähentämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, sosiaalisen hyvinvoinnin ja

työllistymisen edistämiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen myötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuut ja tehtävät määrittyvät uudella tavalla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ensisijainen vastuu on kunnissa siltä osin kun se kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Hyvinvointialueilla puolestaan on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin, kun tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin eli sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja sen järjestämiseen. Hyvinvointialueiden tehtävänä on myös tukea kuntia asiantuntemuksellaan.

HYTE-kertoimen tavoitteena on kannustaa hyvinvointialueita huolehtimaan tarpeenmukaisesta ehkäisevästä työstä sosiaali- ja terveystaloudissa. Ehkäisevä ja edistävä työ sosiaali- ja terveydenhuollossa on ensiarvoisen tärkeää, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvua saadaan hillittyä ja väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ylläpidettyä ja edistettyä.

(<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/hyte-kerroin-kannustin-hyvinvointialueille>)

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0 - 15-vuotiaita, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta

Muut palvelut

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Ristijärven kunnassa oli 1174 asukasta 31.12.2022. Alle kouluikäisten (0-6 -vuotiaiden) osuus oli 4,2 % ja 7-15 -vuotiaiden osuus oli 6,9 % sekä 16-18 vuotiaiden osuus oli vain 1,4 % kunnan väkiluvusta. 0-18 vuotiaiden osuus oli 12,4 % vuonna 2022 ja se oli hieman alempi 2020 vuoteen verrattuna (13,2 %).

Ristijärven kunta on asukasluvultaan sen verran pieni, että tilastotietojen saamisessa on haasteita ikäluokkien pienuudesta johtuen. Siksi jo useana vuonna koulussa on toteutettu omat kyselyt esi- ja perusopetuksen oppilaille ja huoltajille, jotta saamme tietoa oman kunnan tilanteesta huomattavasti paremmin ja tarkemmin.

Ristijärvellä toimii yksi päiväkotitoiminta nimeltään Saukonsilmu. Toimintaperiaatteita ovat tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus ja lapsilähtöisyys. Lapsilla on mahdollisuus oppia ja kasvaa turvallisessa, välittävässä ja läsnäoloa korostavassa toimintaympäristössä.

Ristijärven keskuskoulu järjestää opetusta esikouluikäisistä yhdeksänteen luokkaan asti. Vuoden 2022 lopussa oli yhteensä 94 oppilasta, mutta ennusteen mukaan lasten määrä tulee vähenemään. Koulussamme tärkeitä arvoja ovat muun muassa yhteistoiminnallisuus, toisten ihmisten huomioon ottaminen ja kotiseuturakkaus.

Kirjasto ja vapaa-aikatoimen läkisäätteiset palvelut ovat myös tärkeä osa kunnan elinvoimaisuutta. Lapsiperheille

suunnattuja toimintoja järjestävät lisäksi useat järjestöt kuten 4H-yhdistys, MLL, RiVaRy, Pyry ja seurakunta. Monitoimikeskus Virtaala, Saukkovaara ja ympäröivä luonto tarjoavat monipuolisia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia jokaiselle kuntalaiselle.

Ikäluokkien pienuus hankaloittaa jossain määrin esimerkiksi ystävän löytymistä ja harrastusmahdollisuuksien laajuutta. Nuorten kohdalla valinnaisaine- ja harrastusmahdollisuudet ovat myös rajalliset resursseista ja vähäisistä osallistujamääristä johtuen. Pienessä kunnassa on kuitenkin turvallinen ja arvostava yhteisö, jossa lähes kaikki tuntevat toisensa. Yhteisöllisyydellä on näin ollen suuri merkitys.

Kainuulaisten 4. - 5. -luokkalaisten kouluterveyskyselyn vastaukset vuodelta 2021

- Erittäin tyytyväisiä elämäänsä on ollut 2019 noin 60 % ja vuonna 2021 enää 55 % kyseisen ikäluokan lapsista. Pojat ovat elämäänsä selkeästi tyytöjä tyytyväisempiä. Pojat kokivat, että heillä on myös pienellä paikkakunnalla tyytöjä enemmän mielekästä tekemistä (moottoriurheilu, kalastus, metsästyminen, liikunta) ja tytöt taas kokevat, ettei vapaa-aikana löydy heille sopivaa toimintaa. Esimerkiksi ostoskeskukset ja harrastusmahdollisuudet ovat kaukana kotoa. Myös tyttöjen ulkonäköpaineet ovat jo tässä vaiheessa kovemmat kuin pojilla.

- Aamupalan jättää yhä syömättä lähes neljännes lapsista. Kouluruokailulla on suuri merkitys koulupäivän mielekkääksi kokemisessa ja opiskelun onnistumisessa. Yhteistyö ruokahuollon ja Lasten ja Nuorten parlamentin kesken sujuu hyvin ja kouluruokailu on parantunut viimeisen vuoden aikana. Myös koululla tarjottava välipala on erityisesti poikien suosiossa. Pojat selittävät tyytöjä useammin aamupalan väliin jättämistä sillä, etteivät he ehdi syömään, koska nukkuvat niin pitkään.

- 4. -5. -luokkalaista vähintään tunnin päivässä liikkuu nyt noin 45 prosenttia, alhaisimmillaan liikkuminen oli 2019, jolloin oltiin lähellä 42 %. Silti liikkumisen vähimmäissuosituksot eivät toteudu oppilaiden oman kertomuksen mukaan. Kaikille 7–17-vuotiaille suositellaan monipuolista, reipasta ja rasittavaa liikkumista vähintään 60 minuuttia päivässä yksilölle sopivalla tavalla, ikätaso huomioiden. Runsasta ja pitkäkestoista paikallaanoloa tulisi välttää. Koulussa 4 - luokkalaisten on kuitenkin neljä tuntia viikossa liikuntaa ja he liikkuvat aktiivisesti myös välituntisin, mutta viidesluokkalaisten liikunta jää koulunkin puolesta jo kolmeen tuntiin viikossa ja 5. -6. -luokkalaisten liikkuvat välituntisin jo nuorempia ikäluokkia vähemmän. Koulu ja vanhempainyhdistys ovat yrittäneet saada välituntiliikuntaan sopivia välineitä ja ohjattua välituntiliikuntaa nuorille, mutta kaikkia ei saada liikkumaan aktiivisesti koulupäivän aikana.

- 30 % lapsista kertoo, että heillä on joku harrastus vähintään 5 päivänä viikossa. Eli lähes kolmasosa on hyvin aktiivisia lapsia. Vähintään yksi harrastus löytyy kuitenkin 83 %.

- 11 % lapsista kokee, ettei nuku yön aikana riittävästi ja 35 % on itse koettanut vähentää aikaansa netissä siinä onnistumatta. Tämän ikäiset lapset tarvitsevat vielä aikuisten tukea, jotta perustarpeet tulevat hoidettua. On aikuisten tehtävä rajoittaa netin käyttöä, lopettaa se ajoissa noin 1-2 h ennen nukkumaan menoa ja ottaa puhelimet sekä tietokoneet yön ajaksi lataukseen vanhempien valvontaan.

- Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi koki tytöistä 13 % vuonna 2021, joka on lähes viisi prosenttia enemmän kuin 2019. Pojilla vastaavat lukemat olivat vajaa 12 % vuonna 2021 ja kasvu oli vain kahden prosentin luokkaa vuoteen 2019 verrattuna.

- Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viimeisen viikon aikana ilmoitti kokeneensa jo yli 21 % mikä on kuusi prosenttia enemmän vuotta 2019 tarkasteltaessa.

Kainuulaisten 8. -9. -luokkalaisten kouluterveyskyselyn tulokset vuodelta 2021

- Noin 10 % kainuulaisnuorista kokee, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Määrä on pysynyt suunnilleen samana vuodesta 2006 lähtien. Kainuussa erityisesti pienissä kunnissa tulee ongelmaksi ikäluokan pienuus. Välillä on todella vaikea löytää pienestä ryhmästä samalla tavalla ajatteleva, arvoiltaan ja kiinnostuksen kohteiltaan oleva ystävä. Toisaalta hyvät nettiyhteydet mahdollistavat ns. etäystävyyden, mutta erityisesti nuorelle lähiystävä olisi oman kasvun ja kehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeä. Korona-aika on entisestään rajoittanut nuorten kohtaamismahdollisuuksia. Kainuulaisnuorista erittäin tyytyväinen elämäänsä on enää 25 %, kun vuonna 2019 siten tunsivat vielä 30 % nuorista. Kuitenkin tyytyväisiä tämänhetkiseen elämäänsä on yhä 70 % nuorista peruskoululaisista. Reilut 85 % koki olevansa tärkeä osa lähiyhteisöä samoin kuin edellisinäkin vuosina.

- Lähes neljäsosa kainuulaisista nuorista kokee terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi. Nuorista vajaalla 23 % on jokin lääkärin toteama pitkäaikaissairaus tai vamma. Jos yksi neljännes nuorista kokee oman kuntosensa olevan

puutteellinen, tämä on selkeä haaste perusopetukselle ja vapaa-aikatoimelle sekä huoltajille parantaa nuorten liikunnallisuutta, tukea terveiden elämäntapojen omaksumista ja tarjota mahdollisuuksia hyvinvoinnista huolehtimiseen. Kutsuntojenkin valossa lähes kolmasosa nuorista karsiutuu mielen terveyteen liittyvien ongelmien tai fyysistä kuntotekijöistä johtuen armeijaan astumisen kynnyksellä.

- Päivittäin tai lähes päivittäin nuorista syö kasviksia Kainuussa 24 % ja noin 8 % syö karkkia ja makeaa päivittäin. Aamupalan syö päivittäin vajaa 54 %. Aamupala jätetään useimmiten oppilaiden mukaan syömättä, koska halutaan nukkua viimeiseen hetkeen asti ja sitten ei enää ehditä. Jos kouluruoka ei ole oman maun mukaista, voi oppilas olla ilman ruokaa reilusti yli 12 tuntia. Opiskeluun on vaikea keskittyä nälkäisenä ja oppimisvaikeudet kasvavat väistämättä. Vanhempien vastuu säännöllisestä yöunesta huolehtimisesta ja riittävästä aamupalasta koskee myös teini-ikäisiä. Kainuulaisnuorista noin 19 % on ylipainoisia ja pojat ovat selkeästi tässä ryhmässä enemmistönä, tytöt ovat lähes normaalipainoisia. Ympäröivä yhteisö myös sallii poikien ylipainoisuuden helpommin kuin tyttöjen, vaikka yhtä vaarallista ylipaino on nuorille miehille kuin tytöillekin.

- Reilu 41 % nuorista harjaa hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä ja lukema on hieman koko maahan verrattuna korkeampi (38 %). Lisäksi noin 8 % nuorista kertoi syövänsä karkkia tai makeaa päivittäin. Tämä alkaa vähitellen näkyä suun terveydessä ja aiheuttaa lisäkustannuksia, kun hammaslääkäripalveluita tarvitaan yhä enemmän.

- Lähes 37 % yläkouluikäisistä nuorista nukkuu alle 8 h yössä, vaikka suositus heidän ikäisilleen on 10 h levollista yöunta. Nuoriin pätevät samat ohjeet, kuin lapsiinkin. Vanhempien vastuulla on pitää huolta riittävästä perustarpeiden toteutumisesta.

- Koulu-uupumusta oli lähes 17 % nuorista ja se oli yleisempää tytöillä kuin pojilla. Kasvua oli lähes kolme prosenttia vuoteen 2019. Koko maahan verrattuna kainuulaiset nuoret tunsivat hieman vähemmän koulu-uupumusta (20 %). Riittämättömyyden tunnetta opiskelijana koki hieman yli 21 % ja koko maahan verrattuna lukema oli hieman alhaisempi (vajaa 26 %).

NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Toisen asteen koulutusta Ristijärvellä ei ole, joten hyvin usein nuoret muuttavat opiskelupaikkakunnalle asumaan joko heti peruskoulun jälkeen tai sitä seuraavana vuonna. Nuoria aikuisia (16 - 24 -vuotiaita) on siis hyvin vähän vain 3,4 % asukkaista ja osuus on laskenut 0,6 % vuoteen 2020 verrattuna. Kunnalla on kuitenkin velvollisuus laajennetun oppivelvollisuuden myötä seurata nuorten kouluttautumista ja heidän opinnoissaan edistymistä. Vain murto-osa nuorista palaa kouluttautumisensa jälkeen asumaan Ristijärvelle. Nämä nuoret ovat yleensä niitä, jotka arvostavat pientä, turvallista kotikuntaansa ja haluavat tarjota lapsilleen pienen kunnan palvelut ja luonnonläheisen asuinympäristön.

Kainuun toisen asteen oppilaitosten kuraattorit ovat välittäneet perusopetukseen tietoa siitä, että oppilaiden itsenäistä työskentelyä ja tiedonhankintataitoja tulisi harjoitella jo perusopetuksessa nykyistä enemmän. Tällä hetkellä toisen asteen opinnot viivästyvät joukolla oppilaita juuri puutteellisten opiskelutaitojen, itsenäisen työskentelyn heikkouden ja motivaation puutteen takia. Laajentunut oppivelvollisuus pitää oppilaat kyllä oppilaitoksen kirjoilla, mutta opinnot eivät etene suunnitellusti.

Nuorten terveyserot kasvavat ja meillä on mm. koulun Move-mittauksissa selkeästi näkyvässä, kuinka osa nuorista liikkuu paljon, monipuolisesti ja voi fyysisesti todella hyvin, mutta samalla huonokuntoisten ja heikosti kehoaan hallitsevien, heikon suoritus- ja kestävyyskyvyn omaavia nuoria on entistä enemmän.

Kainuun Prikaatin mukaan lähes 1/3 varusmiesikäisistä nuorista ei astu varusmiespalvelukseen oman kutsuntaryhmänsä mukana joko fyysisten tai psyykkisten syiden takia. Varusmiespalvelusta karsiutuneille olisi tärkeä saada heidän hyvinvointiaan tukevaa ja parantavaa palvelua. Tässä on selkeä haaste, johon tulisi kaikissa kunnissa tarttua.

Nuorisotyöttömyys indikaattori ilmaisee työttömien osuuden prosentteina 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta. Vuonna 2021 nuorisotyöttömiä oli koko maassa 14 % ja Kainuussa 14,3 % sekä Hyrynsalmella 14,6 %. Ristijärven osalta lukemaa ei ole saatavilla, koska nuorten määrä on hyvin vähäinen kunnassa. Nuorisotyöttämät Ristijärven osalta kirjautuvat enimmäkseen Kainuun prosenttiosuuteen.

Nuorisovaltuusto kokoontuu Ristijärvellä säännöllisesti vapaa-aikaohjaajan johdolla ja nuoria halutaan kuulla heitä koskeissa asioissa. Koulu järjestää kerran vuodessa tilaisuuden, jossa lapset ja nuoret saavat esittää kysymyksiä ja toiveita Ristijärven kunnanvaltuutetuille.

TYÖIKÄISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25 - 64-vuotiaita, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

TYÖIKÄISET - Yhteenveto

Kuntalaisille järjestetyn hyvinvointikyselyn perusteella yli 80 % koki itsensä hyvin onnelliseksi tai erittäin onnelliseksi. Lähes 88 % vastanneista kertoi, että ympäröivällä luonnolla, maastoreiteillä ja vesistöjen läheisyydellä on erittäin suuri merkitys hyvinvoinnin ja onnellisuuden kannalta. Myös kirjaston palvelut ja erilaiset konsertit lisäsivät hyvinvointia asukkaiden keskuudessa. Kysyttäessä millaisia mahdollisuuksia Ristijärvi tarjoaa hyvään elämään tällä hetkellä ja tulevaisuudessa saatiin vastaukseksi muun muassa riittävät perusterveydenhuoltopalvelut, luonto, asuinympäristön turvallisuus, liikunta- ja harrastusmahdollisuudet sekä Virtaalan palvelut. Yli 60 vastanneista oli myös tyytyväisiä rakennettuun ympäristöön ja palvelujen läheisyyteen. Yli 75 % oli tyytyväisiä kunnassa saamaansa palveluun. Yli puolet koki, että voivat jonkin verran vaikuttaa kunnan asioihin esimerkiksi järjestöjen ja yhdistysten kautta. Vajaa 40 % vastasi, että ei voi vaikuttaa asioihin kunnassa.

Työikäiset ovat varsin tyytyväisiä elämäänsä hyte-vastausten perusteella, koska he ovat itse valinneet asuinkuntansa turvatakseen lapsilleen terveellisen ja turvallisen kasvuympäristön. Ristijärven keskeinen sijainti mahdollistaa työssäkäynnin sujuvasti lähikuntiin Kainuun alueella.

Kunnan tavoitteena on kehittää harrastus- liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksia monipuolisesti eri kohderyhmille. Lisäksi yhteistyötä eri yhdistysten ja järjestöjen kanssa pyritään tiivistämään, jotta kuntalaisille voidaan jatkossakin tarjota laadukkaita hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita.

Ristijärvellä on jonkin verran liikuntatarjontaa työikäisille lähinnä kansalaisopiston tarjonnan ansiosta, mutta palveluita haluttaisiin vielä enemmän työikäisille sopivina aikoina. Virtaalaan kaivataan myös ohjattua ryhmäliikuntaa ja kestävyyskuntoa parantavaa liikuntaa enemmän. Kulttuuritoimintaa ja konserteja on myös toivottu lisää. Kirjasto koettiin tärkeäksi palveluksi kaikille kuntalaisille iästä riippumatta.

Monitoimikeskus Virtaalan toiminnan kehittämistyötä jatketaan edelleen yhteistyössä Kajaanin Ammattikorkeakoulun kanssa. Opiskelijat tekevät lisää uusia vesijumppavideoita asiakkaiden omatoimista kuntoilua varten. Vuoden 2023 alussa on saatu yksi uusi video käyttöön. Palveluita ja toimintaa kehitetään myös asiakaspalautteiden perusteella ja tarkoituksena on toteuttaa erilaisia tapahtuma / teemapäiviä.

IKÄIHMISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

IKÄIHMISET - Yhteenveto

Vuonna 2022 Ristijärven kunnan asukkaista yli 65-vuotiaiden osuus oli 40,5 %. Tästä osuudesta 80 vuotta täyttäneitä oli 11 %. Hienoista kasvua on ollut vuosittain yli 65 -vuotiaiden määrässä. Huoltosuhte on kivunnut jo 103,5 ja se kuvaa lasten sekä vanhuseläkeläisten määrän suhdetta työikäisen väestön määrään nähden. Ristijärven kunnan väestö ikääntyy ja huoltosuhte tulee kasvamaan jatkossakin.

Ristijärvellä omaishoidon tukea saaneiden 85 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuus oli 13,2 % vuoden 2022 lopussa vastaavan ikäisestä väestöstä. Osuus on laskenut lähes 7 % vuoteen 2020 verrattuna.

Täyttä kansaneläkettä saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus oli Ristijärvellä 1,9 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Laskua edelliseen vuoteen verrattuna on 0,6 %.

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä oli 66,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2022. Luku on pysynyt lähes samana edelliseen vuoteen verrattuna.

Seniorit kokivat oman terveydentilansa kohtalaisen hyväksi ja elämänlaadun onnelliseksi kunnallisessa hyte-kyselyssä. Yksinäisyys ja seuran puute nousivat keskeisiksi elämänlaatua heikentäviksi asioiksi.

Ikäihmisten vastauksissa korostui tyytyväisyys palveluiden läheisyyteen ja saavutettavuuteen. Myös Virtaalan terapia-allas, kuntosali ja liikuntasali sekä ohjatut ryhmäliikuntatuokiot ja kansalaisopiston tarjoamat kurssit saivat positiivista palautetta. Lisäksi erinomaiset hiihtoladut, maastoreitit ja kevyenliikenteenväylät koettiin tärkeiksi omaehtoisen kuntoilun kannalta.

Ristijärvellä toimii vanhus- ja vammaisneuvosto, joka kokoontuu säännöllisesti edistämään senioreiden ja vammaisten yhteisiä asioita. Lisäksi Ristijärvellä on edustus Kainuun hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostossa.

Kirkonkylän kyläyhdistys ja Eläkeliiton Ristijärven yhdistys ovat hyvin virkeitä yhdistyksiä, jotka elävöittävät monen ikäihmisen ja nuoremman kuntalaisen elämää erilaisilla tapahtumilla ja kokoontumisilla. Lisäksi kunnasta löytyy useampi kyläyhdistys ja metsästysseura, jotka myös tuovat elinvoimaa ja hyvinvointia suurelle joukolla kuntalaisia.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

KAIKKI IKÄRYHMÄT - Yhteenveto

Ristijärveläisten äänestysaktiivisuus hyvinvointialuevaaleissa vuonna 2022 oli 51,1 % äänioikeutetuista. Koko Kainuussa se oli 45,5 %.

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Alla on kuvattu vuoden 2022 hyvinvointisuunnitelman painopisteitä, tavoitteita ja toimenpiteitä:

Kunnan kehittyminen lapsille ja nuorille sekä nuorille perheille houkutteleviksi asuinympäristöksi

- Ristijärven kunta poistaa varhaiskasvatusmaksut kaikilta 1.8.2023 alkaen. Luopumalla asiakasmaksuista parannamme perheiden yhdenvertaisuutta ja kaikkien lasten mahdollisuuksia osallistua täysiaikaiseen varhaiskasvatukseen. Asiakasmaksujen poiston myötä menetetyt tulot saadaan korvattua luopumalla varhaiskasvatuksen laskutusohjelmistosta ja se vapauttaa myös työaikaa varhaiskasvatuksen hallinnosta muuhun työhön. Maksuton varhaiskasvatus koskee varhaiskasvatuskäisiä lapsia (0 v. - esikoulu) pois lukien koululaisten 1.-2. luokkalaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan.

Viestinnän avoimuus ja osallisuuden kehittäminen, nuoret ja kuntalaiset sekä järjestöt

- Kunnassa on tehty viestintäsuunnitelma vuosille 2022–2026, jossa määritellään tarkemmin muun muassa viestinnän lähtökohdat ja periaatteet, viestintäkanavat ja resurssit, vastuut ja roolit sekä sisäisen ja ulkoisen viestinnän toimintatavat.

Meillä on tarjolla hyviä rakennuspaikkoja ja rempattavia asuntoja

- Vapaita tontteja on hyvin tarjolla vakituiseen ja vapaa-ajan asumiseen Ristijärven kunnassa. Vuokra-asuntoja on tarjolla kaikenikäisille kuntalaisille.

Luontomatkailun ja luontoarvojen kehittäminen – luonnonvarat, tuulivoima ja luontomatkailu

- Ristijärvellä on vireillä Pieni-Paljakan tuulivoimapuiston osayleiskaava. Tällä hankkeella pyritään edistämään uusiutuvaa energiatuotantoa.

Pieneksi kunnaksi Ristijärvellä on kohtuullisen hyvät perusterveydenhuoltopalvelut, kauppa - ja apteekkipalvelut sekä vapaa-aikaan liittyvät kulttuuri, kirjasto ja liikunnan harrastamiseen liittyvät palvelut. Lisäksi Ristijärvellä toimii useita aktiivisia järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka järjestävät monipuolisesti erilaisia tapahtumia, tempauksia, liikunta- ja kulttuuripalveluita. Kansalaisopiston järjestämät kurssit tuovat myös kuntalaisille monenlaisia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä harrastuksia.

Kunnan keskeinen sijainti keskellä Kainuuta mahdollistaa myös erilaisten palveluiden saamisen naapurikunnista melko helposti.

Ristijärven kunta pyrkii lisäämään kuntalaisten hyvinvointia järjestämällä yhteisiä kuulemistilaisuuksia muun muassa järjestöjen, yhdistysten ja yritysten jäsenille. Lisäksi kunnan nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvosto antavat lausuntoja ja tekevät ehdotuksia kuntalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Kunnan päätöksenteossa pyritään avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen sekä luodaan mahdollisuuksia vaikuttaa omasta hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimiseen mahdollistamalla palveluiden saatavuus ja luomalla puitteet mielekkään tarjonnan lisäämiseksi. Yhteisöllisyys ja yhdessä tekemisen meininki on ristijärveläisten vahvuus. Vastaavasti resurssien vähäisyys ja innokkaiden aktiivien ikääntyminen ovat uhka toiminnan ja palveluiden säilyttämiseksi.

Ristijärvi on lapsiperheiden ja ikäihmisten kunta. Nuorten vähäinen määrä johtuu toisen asteen opintojen puuttumisesta ja se vähentää nuorten pitovoimaa kotipaikkakuntaa kohtaan. Riittävien peruspalveluiden tarjoaminen ja saavutettavuus pitää pyrkiä turvaamaan kaikille asukkaille.

3 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö

Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

<https://hyvinvointialue.kainuu.fi/palvelut/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen>

4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

Vuoden merkittävämpiä ponnistuksia oli muun muassa kunnanvaltuuston hyväksymä uusi kuntastrategia vuosille 2022 - 2026 Keskellä Kainuuta - Sisukkaasti uudistuva kasvupitäjä. Strategiassa määritellyt tavoitteet ohjaavat niin luottamushenkilöiden päätöksiä kuin viranhaltioiden valmistelua ja kunnan toimijoita. Toimintaa ohjaavat arvot ovat yhteisöllisyys, luonnonläheisyys ja sinnikkyys.

Päämäärät

1. Virikkeellinen kasvupitäjä
2. Luonnonläheinen harrastekunta
3. Mahdollisuuksien kunta

Kuntastrategian mittarit on määritelty hyväksyttäessä valtuustokauden tavoitteet ja näitä tarkennetaan vuosittain. Kaikki strategiamittarit eivät toteudu yhtenä vuonna, vaan ne jakautuvat koko valtuustokaudelle.

Hallintosääntöä työstettiin myös yhdessä puheenjohtajiston ja valtuustoryhmien kanssa. Koko hallintosääntö päivitettiin Kuntaliiton mallisäännön mukaiseksi ja erilliset hallinnolliset ohjeet yhdistettiin hallintosääntöön. Valtuusto hyväksyi hallintosäännön ja se tuli voimaan 1.1.2023.

Näiden lisäksi päivitettiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje sekä viestintäohje ja viestintäsuunnitelma. Myös tietosuojaselosteita päivitettiin ja hallitus hyväksyi tietoturva- ja tietosuojapolitiikan. Johtoryhmässä työstettiin valmiussuunnitelmaa, jonka yleinen osa hyväksyttiin hallituksessa.

Ristijärven kunnanvaltuusto päätti liittyä ilmastotyön edelläkävijöihin, Kohti hiilineutraalia kuntaa -verkostoon (Hinku). Hinku-verkostoon liittyessään Ristijärvi sitoutuu vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2024

Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2024 on laadittu erillisenä liitteenä.

5 Strategian painopisteet ja linjaukset

Ristijärven kuntastrategia vuosille 2022 - 2026

Ydinajatus: Keskellä Kainuuta sisukkaasti uudistuva kasvupitäjä Ristijärvi

Arvot: Yhteisöllisyys, luonnonläheisyys ja sinnikkyys

Strategian painopisteet:

- virikkeellinen kasvupitäjä -> turvallinen ja viihtyisä kasvuympäristö maakunnassa, jossa elävät onnelliset lapset ja aktiiviset nuoret
- luonnonläheinen harrastekunta -> panostamme monipuolisiin harrastusmahdollisuuksiin ja yhdessä tekemiseen
- mahdollisuuksien kunta -> päämääränä on, että kasvattajapitäjä tarjoaa vakaan kasvun ja huolenpidon läpi lapsuuden ja nuoruuden, lisäksi suosimme vastuullisia valintoja ja uusiutuvaa energiatuotantoa

6 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Ristijärven kunnan hyvinvointisuunnitelman tukena on käytetty muun muassa Teavisaria, Lapset ensin - Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017 - 2021 sekä keskeneräinen Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa - Kainuun hyvinvointisuunnitelma 2022 - 25, kouluterveyskyselyjä, aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimusta (THL) sekä kuntalaisille suunnattua HYTE-kyselyä.

Lisäksi käytössä ovat Terveempi tulevaisuus Kainuussa-suunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esi-perusopetuksessa, Ristijärven kunta - strategia ja sen painopistealueet 2022- 25, kunnan turvallisuussuunnitelma ja sivistustoimen valmiussuunnitelma, kunnan työterveyshuollon suunnitelma, varhaisen puuttumisen suunnitelma sairauspoissaoloihin, työsuojeluohjelma, Ristijärven keskuskoulun kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma, seurakunnan toimintasuunnitelma ja käytänteet, varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma ja perusopetuksen opetussuunnitelma, kunnan ja perusopetuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, savuton Ristijärvi-suunnitelma sekä vuosittaiset hyvinvointikertomukset. Esi- ja perusopetuksessa rakennetaan ns. harrastamisen Suomen mallia yhteistyössä seurakunnan, kansalais- ja musiikkiopiston sekä kolmannen sektorin kanssa.

Ristijärven yhteiset suunnitelmat:

1. Ristijärven sivistustoimen kiusaamisen ehkäisysuunnitelma varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen sekä nuorisotoimeen
2. Ristijärven kulttuurikasvatussuunnitelma varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen
3. Ristijärveläisten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämissuunnitelma
4. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma
5. Ristijärven esi- ja perusopetuksen opiskelijahuoltosuunnitelma ja
6. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirja

Kainuun yhteiset ohjelmat:

1. Kainuun maakuntastrategia 2025
2. Kainuun maakuntastrategia 2035 - Kainuu-ohjelma
3. Sosiaali- ja terveystoimialan palvelustrategian linjaukset

4. Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025
  5. Lapsen tuen malli Kainuussa
  6. Terveystuon järjestämssuunnitelma
  7. Iän ilooin Kainuu 2030 - ikääntymispoliittinen strategia
  8. Kainuun maakuntakaava 2020
  9. Kainuun ilmastostrategia 2020 (Kainuun ilmasto- ja ympäristöstrategia 2040)
  10. Kainuun ympäristöstrategia 2020
  11. Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2021-2024 strategiset linjaukset ja toimet
  12. Kainuun hyvinvointisuunnitelma 2021-25
- Lisäksi apuna käytetään valtakunnallisia suunnitelmia ja toimintaohjelmia.

7 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

8 Suunnitelman laatijat

Hyvinvointisuunnitelman vuodelle 2024 ovat laatineet kunnan ehkäisevän päihdetyön ja hyvinvointiryhmän jäsenet, johon kuuluvat vapaa-ajanohjaaja Mirva Kytömäki, kansanterveystoimittaja Pasi Kurkinen, neuvolapalveluista kättilö Sanna Laine, vanhus- ja vammaisneuvoston edustaja Hannu Liljeblad, Ristijärven vanhempainyhdistyksen puheenjohtaja Matilda Veijola-Pyykkönen, lasten ja nuorten parlamentin sekä nuorisovaltuuston edustaja Vinja Väisänen, sivistyspäällikkö / rehtori Tiinaliisa Portano sekä kommentointivaiheessa kunnan johtoryhmä, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvosto, Rivary sekä Lasten ja Nuorten Parlamentti.

9 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä